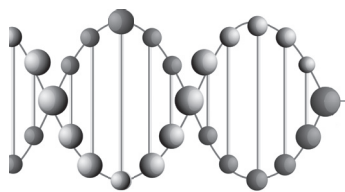

HÓDOSY ANNAMÁRIA: BIOMOZI

Zöld filmek

SÁGHY MIKLÓS

MEHET-E ÖKOFILMEK ÁLTAL A VILÁG ELÉBB?

A globális ökológiai problémák (túlnépesedés, túlfogyasztás, környezetszennyezés stb.) helyi, azaz magyar diskurzusa és művészi, filmes reprezentálása – valószínű a kérdés átfogóbb jellege miatt – korántsem mondható bőségesnek. Részben ezért tekinthető Hódosy Annamária *Biomozi (Ökokritika és populáris film)* című munkája hiánypótlónak és aktuálisnak, részben pedig nyilván az ökológiai krízis egyre égetőbb volta miatt. A kötetben a lokalitás és globalitás kettőse oly módon is megjelenik, hogy amíg a fókuszban az egyetemes (nem magyar) filmipar és filmművészet alkotásai állnak, addig az elemzések – jóllehet árnyaltan

és értőn mutatják be elsősorban a témát érintő angolszász szakirodalmat – mégiscsak a magyar öko-diskurzust építik és gazdagítják.

A *biomozi* elnevezés a mozgóképi alkotások azon típusát jelöli a szóban forgó munkában, amely színre viszi az ökológia válság problémáját. A szerző célja elsősorban nem az, hogy az ember által előidézett természetpusztítás következményeinek nyilvánvaló filmes példáira, színreviteleire mutasson rá, hanem éppen ellenkezőleg, analízisei a művek rejtett és közvetett öko-utalásainak feltérképezését célozzák. Az ember és természet viszonyának mozgóképi ábrázolásakor tehát elsősorban

a látens tartalmak érdeklik Hódosyt, és elemzéseinek *kritikája* éppen a „láthatatlan” (ideológia, természet- és emberfelfogás) láthatóvá, mondhatóvá és ezáltal elemezhetővé tételére irányul. E felfogás előfeltevése, hogy a „láthatatlan”, nem nyilvánvaló tartalmak (is) erősen hatnak ránk, jelentősen meghatározzák a gondolkodásunkat, világnépeinket, így ezekkel elengedhetetlenül szükséges foglalkozni.

A rejtett jelentések ökológiai szempontú feltárása izgalmas és eredeti elemzéseket eredményez a kötetben mind a tömegfilmek, mind a művészfilmek esetében. Andrej Tarkovszkij rendezte *Solaris* analízise például a főszereplő tudós, Kelvin világnépe alakulását meggyőző módon elmozdulásként írja le az emberközpontú (antropocentrikus) nézőpontból a természetközpontú (ökocentrikus) perspek-

tíva felé, Darren Aronofsky *Noé*jának antagonistája, Tubal-cain elképzeléseiben pedig a liberális-individualista filozófiai hagyomány természetfelfogásának árnyoldalaira ismer rá a szerző.

A mozgóképek vizsgálatai többek közt olyan elemzési szempontokat helyeznek még előtérbe, mint a vallás és természet, az állat és ember viszonya, a vámpírok „túlfogyasztása”, valamint a fizikai és mentális betegségek összefüggése a környezetszennyezéssel. A feminista perspektíva ugyanakkor végig meghatározó a kötetben. Ennek magyarázata, hogy a természet és a nő rokonítása oly mértékben elfogadott a patriarchális társadalmakban, hogy az előbbi meghódítása a maskulin kultúra által mindig együtt jár az utóbbi igába hajtásával. Ezt a logikát mutatja ki például a kötet az *Armageddon*ban, ahol a veszedelmes aszteroida elpusztítása összekapcsolódik a lázadó nő, Grace megregulázásával, vagy a *Jurassic World*ben, ahol a rámenős üzletasszonynak, Claire-nek a tökéletes (azaz engedelmes) nővé alakítása párhuzamba állítható a raptorok megszelídítésének folyamatával. Érdekes, ám kétségtelenül indokolt módon Hódosy a természeti katasztrófa elkerülésének lehetőségét is a feminizációhoz kapcsolja mondván: a nőket jellemző empátia teheti képessé az emberiséget a férfias antropocentrizmus meghaladására, az együttműködésre a kölcsönös függőségi viszonyokban létező természettel, egyszóval a Föld megmentésére.

A kötet érthetően, jól követhetően vezet be olvasóját az ökokritika aktuális irányzataiba, melyeknek téziseit, szempontrendszerét ötletesen alkalmazza választott filmpéldáinak elemzésére, ember és természet viszonyát érintő mélyrétegeinek feltárására. S mindez nemcsak a populáris filmek vizsgálatára igaz, melyek kizárólagosságát ígéri a kissé félrevezető alcím (*Ökokritika és populáris film*), hanem többek közt Tarkovszkij vagy Lars von Trier műveinek természetfilozófiáját is meggyőzően térképezi fel a szerző. A *Biomozi* úttörő az ökokritikai szempontok filmes alkalmazásában Magyarországon, és amellet, hogy izgalmas szellemi kalandot kínál olvasójának, a filmelemzések segítségével még megszívlelendő megoldási javaslatokat is sugall az ökológiai válság elhárítására.

TISZTÁJ ALAPÍTVÁNY, SZEGED, 2018.

